

MEĐUNARODNI PROMET JAGNJEĆEG I OVČIJEG MESA – STANJE I TENDENCIJE

Vlahović Branislav¹, Puškarić Anton²,
Drobnjak Jelena³

Rezime

U radu je analiziran međunarodni promet jagnjećeg i ovčijeg mesa. Determnisane su promene u međunarodnom prometu, apostrofirani su najveći izvoznici i uvoznici i prometni tokovi. Izvore podataka predstavlja statistička baza Međunarodnog trgovinskog centra (International Trade Centar - ITC), u vremenskom periodu 2013-2017. godina. Prosečan svetski izvoz jagnjećeg i ovčijeg mesa iznosio je 1,1 milion tona, sa tendencijom blagog pada po stopi od 0,42% godišnje. Vrednosno iskazano izvoz je iznosio 6,3 milijardi US dolara. Najveći svetski izvoznik je Australija sa 424 hiljade tona i učešćem od 36,8% u svetskom izvozu. Svetski uvoz je stagnirao, odnosno zabeležio je tendenciju neznatnog pada po stopi od 0,01%. Najveći svetski uvoznik jagnjećeg i ovčijeg mesa je Kina sa 247 hiljada tona i učešćem od 22,6% u svetskom uvozu. Na ostvareni promet uticala je relativno mala tražnja na međunarodnom tržištu, koja je uslovljena visinom tržišnih cena i navikama u potrošnji.

Ključne reči: jagnjeće i ovčije meso, međunarodni promet, izvoz, uvoz.

INTERNATIONAL TRADE OF LAMB AND MUTTON – CURRENT STATE AND TRENDS

Vlahović Branislav¹, Puškarić Anton²,
Drobnjak Jelena³

Summary

The paper analyzes the international trade of lamb and mutton. It determines the changes in the international trade, as well as the largest exporters, importers and trade flows. The data source is the statistical database of the International Trade Center (ITC) for the period 2013-2017. The average world export of lamb and mutton amounted to 1.1 million tons, with a tendency of a slight decline at a rate of 0.42% annually. The value of the export amounted to 6.3 billion US dollars. The world's largest exporter is Australia with 424 thousand tons, accounting for 36.8% of the world export. The world import stagnated, i.e., it showed a slight decline of 0.01%. The world's largest importer of lamb and mutton is China with 247 thousand tons, accounting for 22.6% of the world import. The conducted trade was influenced by a relatively small demand on the international market, caused by the level of the market prices and consumption habits.

Key words: lamb and mutton, international trade, export, import.

¹ Dr Branislav Vlahović, redovni profesor, Poljoprivredni fakultet, Trg Dositeja Obradovića 8, Novi Sad, Srbija, tel: +381 214853500, e-mail: vlahovic@polj.uns.ac.rs

² Dr Anton Puškarić, naučni saradnik, Institut za Ekonomiku poljoprivrede, Beograd, Volgina 15, tel: +381 1162972852, e-mail: anton.puskaric@gmail.com

³ Jelena Drobnjak, dipl. ecc, Privredna komora Vojvodine, Novi Sad, Hajduk Veljkova 11, tel: +381 214803817, e-mail: jelena.drobnjak@pkv.rs

¹ Branislav Vlahović, PhD, full professor, Faculty of Agriculture, Trg Dositeja Obradovića 8, Novi Sad, Serbia, tel: +381 214853500 email: vlahovic@polj.uns.ac.rs

² Anton Puškarić, PhD, research associate, Institute of Agricultural Economics, Volgina 15, Belgrade, tel: +381 1162972852 e-mail: anton.puskaric@gmail.com

³ Jelena Drobnjak, dipl. ecc, Chamber of Commerce of Vojvodina, Novi Sad, Hajduk Veljkova 11, tel: +381 214803817 e-mail: jelena.drobnjak@pkv.rs

1

Uvod

Jagnjeće i ovčije meso izvor je visoko vrednih proteina, vitamina B grupe i mineralnih materija. Meso jagnjadi lako je svarljivo, a najkvalitetnije meso je uzrasta od tri do šest meseci, jer tada ima najviše mišićnog tkiva i manju količinu masnog tkiva. Proteini iz jagnječeg mesa imaju visoku prehrambenu vrednost. Zbog niskog sadržaja vezivnog tkiva proteini u jagnjećem mesu lakše su svarljivi i zbog toga imaju prednost nad proteinima iz drugih vrsta mesa. I pored napred navedenih dobrih nutritivnih osobina veoma malo se koristi u ishrani stanovništva u svetu. Budućnost konzumiranja jagnječeg mesa u velikoj meri zavisice od načina pripreme i visine maloprodajnih cena (Ripoll et al. 2018.).

Ovu problematiku, pored ostalih, istraživali su i sledeći autori: Muhammad et al. (2004.), Jones (2004.), Vlahović et al. (2007.), Clarke, Morison, Yates (2007.), Robinson (2007.), Senčić et al. (2010.), Kegalić et al. (2011.), Manton-Pearce (2013.), Davey, (2013), Norris, Norman (2013.), Francis (2014.), Colby (2015.), Goodsir (2015.), Osborne (2016.), Ripoll et. al. (2018.), Sergeeva (2018.) i dr.

2

Značaj problema i cilj istraživanja

Osnovni cilj istraživanja jeste da se sagledaju karakteristike međunarodnog tržišta jagnječeg i ovčijeg mesa, odnosno determinišu najznačajniji učesnici u međunarodnoj razmeni. Cilj je, takođe, da se anticipiraju kretanja na međunardnom tržištu u narednom vremenskom periodu. Osnovne izvore podataka predstavljala je statistička Međunarodnog trgovinskog centra (**International Trade Centar - ITC**), za vremenski period 2013-2017. godina uz primenu standardnih statističko-matematičkih metoda. Intenzitet kretanja promena kvantifikovan je izračunavanjem stopa promena primenom funkcija sa najprilagođenijim linijama trenda originalnim podacima. Takođe, korišćeni su i rezultati dosadašnjih istraživanja navedene problematike.

3

Rezultati istraživanja

3.1. Izvoz jagnječeg i ovčijeg mesa

Značajan uticaj na proizvodnju ovčijeg i jagnječeg mesa imaju, osim veličine populacije ovaca, plodnost ovaca, broj jagnjadi u leglu, broj ja-

gnjenja u godini, ishrana, kao tovná i klanična svojstva jagnjadi. Zbog svog kvaliteta, na većini razvijenih svetskih tržišta traženije je jagnjeće u odnosu na ovčije meso (meso ovaca i ovnova). Zbog toga je i tov jagnjadi daleko zastupljeniji u odnosu na tov odraslih grla (Senčić et.al. 2010.).

U istraživanom vremenskom periodu (2013-2017) prosečan izvoz jagnjećeg i ovčijeg mesa u svetu iznosio je 1,1 milion tona. Isti ima najmanje učešće u odnosu na ostale vrste mesa. Izvoz ostvaruje tendenciju blagog smanjenja po prosečnoj stopi od 0,42% godišnje. Rezultati ranijih istraživanja Vlahovića et.al. (2007.), vezanih za prvu dekadu XXI veka ukazuju, takođe, da je izvoz bio veoma umerenog intenziteta (stopa 0,34%). Vrednosno iskazano, izvoz prosečno iznosi 6,3 milijardi US dolara, što ga svrstava na poslednje mesto u strukturi svetskog izvoza mesa.

Na ostvareni promet uticala je relativno niska tražnja na međunarodnom tržištu, koja je uslovljena, pre svega, visinom tržišnih cena i navikama u potrošnji stanovnika. Svetska potrošnja na veoma je skromnom nivou od svega dva kilograma godišnje po stanovniku (FAO, 2017.). U odnosu na sedamdesete godine dvadesetog veka potrošnja se nije značajnije povećala. Jedan od razloga jeste što ovčije i jagnjeće meso ima svojstven ukus i miris. Na potrošnju u značajnoj meri utiču verski faktori, odnosno tradicija i navike u ishrani, visina dohotka potrošača i tržišne cene.

Analizirano po zemljama najznačajniji izvoznik jagnjećeg i ovčijeg mesa u svetu je Australija čiji prosečan izvoz iznosi 424 hiljade tona, što čini više od trećine (36,8%) ukupnog svetskog izvoza. Izvoz beleži tendenciju blagog rasta po stopi od 0,32% godišnje (tabela 1). U odnosu na rezultate istraživanja Vlahovića et. al. (2007.) koji su se odnosili na kraj XX i početak XXI veka uočava se da Australija povećava svoje učešće sa 29% na skoro 37% i dospeva na prvo mesto u svetskom izvozu. Prosečna vrednost izvoza iznosila je 2,2 milijarde dolara godišnje, dok je izvozna cena na nivou je od 4,9 US dolara po kilogramu. Najznačajniji izvoz ostvaruje se u Kinu (23,2%), Sjedinjene Američke Države (19,5%), Ujedinjene Arapske Emirate (6,9%) i Maleziju (5,6%). Navedene zemlje apsorbivale su preko polovine (55,2%) izvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa iz Australije. U strukturi izvoza dolazi do značajnog zaokreta izvoza od zemalja Bliskog Istoka ka Kini. Od 2009-10. izvoz u Kinu je udvostručen, dok je udeo ka Evropskoj uniji opao (www.fial.com.au).

Tabela 1. Najveći izvoznici jagnječeg i ovčijeg mesa u svetu (2013-2017)
Table 1. The largest exporters of lamb and mutton in the world (2013-2017)

Država	Prosečna vrednost (000 tona)	Učešće u svetu (%)	Stopa promene (%)	Prosečna vrednost (miliona \$)
Australija	424	36,8	0,32	2.204
N. Zeland	406	35,2	-1,75	2.082
V. Britanija	91	7,9	-5,41	525
Irska	46	4,0	7,63	286
Španija	32	2,8	1,19	158
<i>Ostale zemlje</i>	155	13,4	-	1.046
Svet	1.154	100,0	-0,42	6.301

Izvor: Obračun na bazi podataka International Trade Centre - www.intracen.org

Klanična industrija koristi najnovije tehnologije čime obezbeđuje kontinuirano poboljšanje efikasnosti proizvodnje, bez žrtvovanja superiornih nivoa sigurnosti mesa. Australijski uzgajivači ovaca i jagnjadi priznati su širom sveta jer koriste savremene tehnike ishrane, dobar rasni sastav i savremene tehnike upravljanja farmama. Industrija za preradu jagnječeg mesa daje i važan doprinos održivosti sa ekološkog, ekonomskog i socijalnog stanovišta. Industrija mesa u saradnji sa australijskom vladom, investira prosečno 12 miliona dolara godišnje u istraživanje i razvoj, kao i održavanje životne sredine. Napred navedeni elementi doveli su do toga da se postiže visok kvalitet jagnječeg mesa koji je veoma cenjen kod potrošača. U poslednjim godinama dobija na značaju organski uzgoj jagnjadi i proizvodnja organskog jagnječeg mesa. Naglasak je na održivosti, dobrobiti životinja i prirodnoj ishrani. Organska jagnjad uzgajaju se na sertifikovanim organskim farmama (www.trueaussiebeefandlamb.com.au).

Na drugom mestu u svetu nalazi se **Novi Zeland** čiji prosečan izvoz iznosi 406 hiljada tona, što čini 35,2% svetskog izvoza. Izvoz beleži tendenciju umerenog pada po stopi od 1,75% godišnje. U odnosu na rezultate istraživanja Vlahovića et. al. (2007.) vezana za kraj XX i početak XXI veka uočava se da Novi Zeland gubi nekadašnju leadersku poziciju u svetskom izvozu i smanjuje svoje učešće sa 41% na 35%. Vrednost izvoza iznosi 2,1 milijardu dolara godišnje. Prosečna izvozna cena na nivou je od 5,4 US dolara po kilogramu i viša je za 0,5 dolara po kilogramu u odnosu na izvoznju cenu iz Australije. Najznačajniji izvoz ostvaruje se u Kinu (36,4%), Veliku Britaniju (16,4%), Sjedinjene Američke Države (6,0%) i Nemačku (4,9%). Navedene zemlje apsorbivale su skoro dve trećine izvoza jagnječeg i ovčijeg mesa iz Novog Zelanda (2013-2017). U Novom Zelandu postoje veoma dobri uslovi za uzgoj ovaca i jagnjadi. Klima je mnogo vlažnija nego u Australiji, te su uslovi za uzgoj ovaca znatno povoljniji, pre svega, zbog bujnije vegetacije.

Na području Okeanije postoji razvijena ovčarska proizvodnja. Uzgaja se prosečno 10% ukupne populacije ovaca u svetu i daje skoro tri četvrtine (72%) svetskog izvoza ovčijeg, odnosno jagnjećeg mesa.

Sledi Velika Britanija čiji prosečan izvoz iznosi 91 hiljadu tona, što čini 7,9% svetskog izvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa. Značajno zaostaje u izvozu iza napred navedenih zemalja. Smanjuje svoje učešće u svetskom izvozu koje je ranije iznosilo 10%. Izvoz beleži tendenciju značajnog pada po stopi od 5,41% godišnje, što je naj-intenzivniji trend smanjenja u odnosu na ostale najveće svetske izvoznike. Pad je rezultanta smanjenja domaće proizvodnje, ali i stagnacije tražnje na svetskom tržištu. Vrednost izvoza prosečno iznosi 525 miliona dolara godišnje a izvozna cena je 5,8 US dolara po kilogramu i veća je od izvozne cene Australije i Novog Zelanda. Najznačajniji izvoz, čak preko polovine ukupno izvezenih količina (50,4%) plasira se na tržište Francuske, a slede Nemačka (12,0%), Irska (8,3%), Belgija (7,6%) i Hong Kong (7,1%). Navedene zemlje apsorbivale su 85,4% ukupnog izvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa iz Velike Britanije. Više od 90% izvoza usmereno je u zemlje Evropske unije.

Nešto manji izvoznik jeste **Irska**, čiji prosečan izvoz iznosi 46 hiljada tona, što čini 4,0% svetskog izvoza. Izvoz beleži tendenciju značajnog rasta po stopi od 7,63% godišnje. Vrednost izvoza iznosi prosečno 286 miliona dolara godišnje. Prosečna izvozna cena na nivou je od 6,3 US dolara po kilogramu i najveća je u odnosu na ostale najveće svetske izvoznike. Najznačajniji izvoz ostvaruje se u Francusku (38,9%), sledi Velika Britanija (22,9%), Švedska (8,2%), Nemačka (8,2%) i Belgija (6,6%). Apsorbivale su više od 80% izvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa iz Irske. Evidentno je da u izvozu dominiraju zemlje Evropske unije.

Na petom mestu u svetu nalazi se **Španija**, čiji prosečan izvoz iznosi 32 hiljade tona, što čini 2,8% svetskog izvoza. Izvoz beleži tendenciju umerenog rasta po stopi od 1,19% godišnje. Vrednost izvoza prosečno iznosi 158 miliona dolara godišnje. Prosečna izvozna cena iznosi 4,9 US dolara po kilogramu i na nivou je izvozne cene Australije. Najznačajniji izvoz ostvaruje se u Francusku koja je apsorbivala 41,9% ukupnog izvoza, slede Italija (16,3%), Velika Britanija (7,0%), Portugalija (6,3%) i Alžir (5,9%). Navedene zemlje apsorbivale su više od tri četvrtine (77%) izvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa iz Španije (2013-2017).

Navedene zemlje imaju apsolutnu dominaciju na tržištu jer daju 86,5% izvoza jagnječeg i ovčijeg mesa u svetu. Imaju dugu tradiciju i savremenu tehnologiju uzgoja i proizvodnje mesa. Evidentno je da na svetskom tržištu ne postoji značajnija tražnja za jagnječim i ovčijim mesom tako da se u narednom periodu ne može očekivati ozbiljnija ekspanzija izvoza. Australija i Novi Zeland i dalje će činiti najveće svetske izvoznike ove vrste mesa.

3.2. Uvoz jagnječeg i ovčijeg mesa

Prosečan uvoz jagnječeg i ovčijeg mesa u svetu iznosio je 1,1 milion tona, sa tendencijom neznatnog pada, po prosečnoj stopi od 0,01% godišnje. Ovo upravo govori o napred konstatovanoj činjenici da ne postoji značajna tražnja ovčijeg i jagnječeg mesa na međunarodnom tržištu. U strukturi svetskog uvoza ova vrsta mesa ima najmanje učešće.

Najveći uvoznik u svetu je **Kina**, sa prosečnim uvozom od 247 hiljada tona, što predstavlja 22,6% ukupnog svetskog uvoza. Kina je ujedno i najveći svetski uzgajivač ovaca i proizvođač ovčijeg mesa. U analiziranom periodu Kina je zabeležila tendenciju umerenog pada uvoza, po stopi od 3,2% godišnje (tabela 2). Vrednost uvoza jagnječeg i ovčijeg mesa prosečno iznosi 854 miliona US dolara. Kineski uvoz pomenutih vrsta mesa veoma je nestabilan i pod snažnim je uticajem domaće proizvodnje (<http://beefandlamb.ahdb.org.uk>). Više od polovine uvoza realizuje se iz Novog Zelanda (57,9%), sledi Australija (39,7%) i Urugvaj (2,4%). U Kini svega oko 3% svih prehrambenih proteina potiče iz ovčijeg mesa, no i pored toga potrošnja ovčijeg mesa neznatno se povećava, pre svega, u srednjoj klasi stanovništva koja beleži svoj rast. Ovčije meso se tradicionalno konzumira u severnim regionima Kine. Međutim, u poslednjim godinama potrošnja raste i u toplijim primorskim regionima pošto bogatiji potrošači žele da diverzifikuju svoju potrošnju i prošire je na ovčije meso. Predviđa se da će potrošnja u Kini porasti za oko 14%, sa sadašnjih 0,5 kilograma, na četiri kilograma po stanovniku godišnje do 2027. godine (Oborne, 2016.).

Na drugom mestu među najvećim svetskim uvoznicima nalazi se **Francuska** sa značajno manjim uvozom od Kine. Uvoz jagnječeg i ovčijeg mesa iznosio je prosečno 95 hiljada tona, što je činilo 8,7% ukupnog svetskog uvoza. Značajno je navesti da je uvoz u ovu zemlju imao najizraženiju stopu pada u odnosu na ostale najveće

svetske uvoznike, a koja je iznosila 4,74% godišnje. Prosečna vrednost uvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa iznosila je 696 miliona US dolara. Potrošnja ovčijeg i jagnjećeg mesa relativno je skromna, što iznenađuje s obzirom na visinu dohotka potrošača i strukturu stanovništva. Prosečno iznosi oko tri kilograma, u ukupnoj strukturi potrošnje mesa u Francuskoj učestvuje sa svega oko 5% i beleži tendenciju smanjenja. Ovo, takođe, u svojim istraživanjima konstatuje i Osborne (2016.) i navodi da potrošnja ovčijeg i jagnjećeg mesa opada za oko 4,5% u odnosu na kraj prve dekade XXI veka. Najveći deo uvoza realizuje se iz Velike Britanije (44,4%), slede Irska (18,6%), Novi Zeland (17,3%) i Španija (9,8%). Uvoz iz navedenih zemalja čini više od 90% uvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa na tržište Francuske.

Tabela 2. Najveći uvoznici jagnjećeg i ovčijeg mesa u svetu (2013-2017)

Table 2. The largest importers of lamb and mutton in the world (2013-2017)

Država	Prosečna vrednost (000 tona)	Učešće u svetu (%)	Stopa promene (%)	Prosečna vrednost (mil. \$)
Kina	247	22,6	-3,22	854
Francuska	95	8,7	-4,74	696
V. Britanija	91	8,3	-4,35	602
SAD	83	7,6	8,51	562
S. Arabija	47	4,3	-2,99	245
<i>Ostale zemlje</i>	529	48,5	-	3.296
<i>Svet</i>	<i>1.092</i>	<i>100,0</i>	<i>-0,01</i>	<i>6.255</i>

Izvor: Obračun na bazi podataka International Trade Centre - www.intracen.org

Sledi **Velika Britanija** sa uvozom od 91 hiljade tona, što čini 8,3% ukupnog svetskog uvoza. Uvoz karakteriše trend izraženog pada po stopi od 4,35% godišnje. Prosečna vrednost iznosila je 602 miliona US dolara. Velika Britanija predstavlja najvećeg evropskog i četvrtog svetskog proizvođača ovčijeg i jagnjećeg mesa. U uvozu najviše je zastupljeno meso iz Novog Zelanda (71,6%), Australije (13,9%) i Irske (7,8%). Navedene zemlje participiraju sa 93,2% u ukupnom uvozu ove vrste mesa u Veliku Britaniju. Projekcija tržišta govori da će proizvodnja ostati na stabilnom nivou do 2020. godine, prosečno oko 310 hiljada tona. Predviđa se da će se uvoz neznatno smanjiti, sa 109 hiljada (2016.) na 83 hiljade tona (2020.). Izvoz će se povećati sa 82 hiljade (2016.) na 107 hiljada tona. Takođe, očekuje se da će ukupna potrošnja opasti sa 314 hiljada tona (2016.) na 282 hiljade tona u 2020. godini. Navedeno ukazuje da će doći do značajnih pomeranja na tržištu što će se odraziti i na spoljnotrgovinsku razmenu (<http://beefandlamb.ahdb.org.uk>). U potrošnji jagnjećeg mesa došlo je do značajnog pada. Od 1990. godine domaća potrošnja smanjila se za skoro dve trećine, sa tendencijom daljeg pada. Naime, potrošnja je iznosila 7,5 kilograma po stanovniku da bi trenutno opala

na svega nešto iznad dva kilograma. Istovremeno cena jagnječeg mesa više je nego udvostručena u istom vremenskom periodu. Upravo zbog toga došlo je do supstituisanja jagnječeg drugim vrstama mesa. Ovaj značajan pod može da ima uticaj na nestabilnost tržišta u narednom periodu (www.nationalsheep.org.uk).

Po značaju četvrtog uvoznika predstavljaju *Sjedinjene Američke Države* sa uvozom od 83 hiljade tona, što čini 7,6% ukupnog svetskog uvoza. Karakteriše ga tendencija značajnog rasta po stopi od 8,51% godišnje. To je ujedno i najintenzivniji rast u odnosu na ostale najveće svetske uvoznike (**tabela 2.**). Prosečna vrednost uvoza iznosila je 562 miliona US dolara. Najveći uvoz participira se iz Australije (72,5%) i Novog Zelanda (26,6%), što čini skoro celokupan uvoz jagnječeg i ovčijeg mesa u Sjedinjene Američke Države. Potrošnja je relativno niska i iznosi svega nešto iznad kilograma po stanovniku godišnje. Jedan od razloga jeste relativno visoka cena u odnosu na ostale vrste mesa, mada je ponuda u maloprodaji i restoranima relativno dobra (Goodsir, 2015.).

Veliki svetski uvoznik je i **Saudijska Arabija** sa uvozom od 47 hiljada tona, što čini 4,3% ukupnog svetskog uvoza jagnječeg i ovčijeg mesa. Karakteriše ga trend opadanja uvoza po stopi od 2,99% godišnje. To je ujedno i najmanje izražen pad u odnosu na ostale najveće svetske uvoznike. Prosečna vrednost uvoza jagnječeg i ovčijeg mesa iznosila je 245 miliona US dolara. U uvozu najviše je zastupljeno jagnjeće i ovčije meso iz Australije (38,4%), Novog Zelanda (23,6%), Indije (11,0%), Pakistana (9,4%) i Etiopije (8,6%) što čini 91,0% ukupnog uvoza jagnječeg i ovčijeg mesa u Saudijsku Arabiju. Potrošnja je relativno visoka i iznosi 5,5 kilograma po stanovniku.

Navedeni najveći svetski uvoznici apsorbuju više od polovine uvoza jagnječeg i ovčijeg mesa u svetu (51,6%). Kina predstavlja najveće tržište sa potrošnjom od 2,2 miliona i čini skoro četvrtinu (23%) ukupne svetske potrošnje. Ostali najveći potrošači su Australija sa 811 hiljada tona, odnosno 8%, i Novi Zeland 511 hiljada tona, što čini 5% svetske potrošnje. Slede Sudan (bivši) sa 4% globalne potrošnje i Turska sa 3% učešća. Najviši nivo potrošnje ovčijeg i jagnječeg mesa po stanovniku imaju potrošači na Novom Zelandu 112,8 kilograma godišnje, sledi Australija sa 33,8 kilograma, Sudan sa 9,0 kilograma i Turska sa 4,2 kilograma godišnje (Sergeeva, 2018.)

Projekcije OECD-FAO do 2023. godine ukazuje na određene promene koje će se desiti na međunarodnom tržištu ovčijeg i jagnjećeg mesa:

- Globalna proizvodnja imaće porast do 2023. godine, odnosno dostići će 3,8 miliona tona, što predstavlja godišnji porast od 2,3% u poređenju sa baznim periodom 2011-2013 god. Zemlje razvijene ekonomije imaće sporiji rast globalnog obima proizvodnje, dok će intenzivniji porast biti u Aziji i Africi.
- Međunarodna trgovina imaće umeren porast od 1,5% godišnje. Očekuje se da će Kina činiti trećinu globalnog svetskog uvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa.
- Rast globalne potrošnje biće usporen. Potrošnja po stanovniku povećaće se samo za 1,3% godišnje. Predviđa se da će se potrošnja u razvijenim ekonomijama povećati za svega 0,7% godišnje. Ovčije i jagnjeće meso postaće još marginalnije u globalnoj strukturi potrošnje mesa sa samo 5% ukupnog učešća do 2023. godine i iznosiće 1,9 kg po stanovniku.
- Svetska cena imaće trend porasta od 1,7% godišnje, što je iznenađujuće malo u poređenju sa rastom od 9,0% na godišnjem nivou koji je ostvaren u periodu od 2000. do 2013. godine (Colby, 2015.).

Zaključak 4

Prosečan svetski izvoz jagnjećeg i ovčijeg mesa u istraživanom vremenskom periodu (2013-2017.) iznosio je 1,1 milion tona, sa tendencijom blagog pada po stopi od 0,42% godišnje. Vrednosno iskazano prosečan izvoz iznosio je 6,3 milijardi US dolara i ima najmanje učešće u strukturi svetskog izvoza mesa.

Najveći svetski izvoznik je Australija sa 424 hiljade tona i učešćem od 36,8% u svetskom izvozu. Prosečna vrednost izvoza iznosi 2,2 milijarde US dolara. Najveći deo jagnjećeg i ovčijeg mesa (55,2%) izvozi na tržište Kine, Sjedinjenih Američkih Država i Ujedinjenih Emirata. Veliki izvoznici su i Novi Zeland, Velika Britanija, Irska i Španija koje daju više od 85% svetskog izvoza jagnjećeg i ovčijeg mesa.

Svetski uvoz jagnjećeg i ovčijeg mesa prosečno je iznosio je 1,1 milion tona. Imao je karakteristike stagnacije, a na navedeno ukazuje stopa promene od 0,01% godišnje. Najveći svetski uvoznik jagnjećeg i ovčijeg mesa je Kina sa 247 hiljada tona i učešćem

od 22,6% u svetskom uvozu. Celokupnu količinu Kina uvozi iz Novog Zelanda, Australije i Urugvaja. Veliki uvoznici su i Francuska, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države i Saudijska Arabija koje apsorbuju više od polovine svetskog uvoza jagnječeg i ovčijeg mesa.

Međunarodna trgovina imaće umeren porast od 1,5% godišnje do 2023. godine. Očekuje se da će Kina činiti trećinu globalnog svetskog uvoza. Svetska cena imaće trend neznatnog porasta od 1,7% godišnje. Rast globalne potrošnje biće usporen. Potrošnja po stanovniku povećaće se samo za 1,3% godišnje. Ovčije i jagnjeće meso postaće još marginalnije u globalnoj strukturi potrošnje mesa sa samo 5% ukupnog učešća i iznosiće svega oko dva kilograma stanovniku.

5 Literatura

- Clarke, M., Morison, J., & Yates, W. (2007.): The Live Export Industry: Assessing the Value of the Livestock Export Industry to Regional Australia. Sydney: Meat & Livestock Australia Limited.
- Colby L. (2015.): World sheep meat market to 2025., Paris.
- Davey, A. (2013.): Economic impact of phasing out the live sheep export trade: Report prepared for the World Society for the Protection of Animals - March 2013. Canberra: Sapere Research Group.
- Francis, P. (2014.): Live sheep export report unbalanced. Re-trieved from Moffitts Farm: <http://www.moffittsfarm.com.au/-/2014/04/07/live-sheep-export-report-unbalanced/>
- Goodsir G. (2015.): US Meat Supply Situation and Outlook, USA Beef and Lamb Market Review.
- Jones K. (2004.): Trends in the US sheep industry, United States Department of agriculture,
- Kegalj Andrijana, Krvavica Marina, Vrdoljak Marija, Ljubičić Iva, Dragaš Marijana, Marulić M. (2011.): Current state and trends in production of sheep meat in EU and Croatia, Knin, Croatia.
- Manton-Pearce Kelly (2013.): Maintaining our share of the lamb pie, Nuffield Australia Project No: 1210.
- Muhammad, A., Jones K., Hahn W. (2004.): U.S. Demand for Imported Lamb by Country: A Two-Stage Differential Production Approach, Prepared for presentation at the annual meeting of the Southern Agricultural Economics Assotiation, February 14-18, 2004, Tulsa, Oklahoma.
- Norris, R. T., & Norman, G. J. (2013.): National livestock export industry shipboard performance report 2012. North Sydney: Meat & Livestock Australia Limited.
- Oborne, Rebeca (2016): Sheep meat consumption in China forecast to rise, <http://beefandlamb.ahdb.org.uk/market-intelligence-news/sheep-meat-consumption-china-forecast-rise/>
- Ripoll G., Joy Margalida, Panea B. (2018.): Consumer Perception of the Quality of Lamb and Lamb Confit, Journal Foods. no. 7.
- Robinson, G. (2007.): Live Sheep Export Industry: Past, Present & Future – Clean Green & Ethical? Industry Forum 2007 Innovations in Animal Production to Meaat Consumer Expectations - The University of Western Australia Institute of Agriculture.
- Šenčić Đ., Antunović Z., Kralik D., Mijić P., Šperanda Marcela, Zmaić K., Antunović B., Steiner Z., Samac Danijela, Đidara M., Novoselec J. (2010): Proizvodnja mesa, Osijek.

15. Sergeeva Anna (2018.): Which Country Consumes the Most Lamb And Sheep Meat in the World? <https://www.indexbox.io/blog/which-country-consumes-the-most-lamb-and-sheep-meat-in-the-world/>
16. Vlahović, B., Tomić, D., Radojević, V. (2007): Promene na međunarodnom tržištu mesa, Savremena poljoprivreda, broj 1- 2, Novi Sad.
- Statistička dokumentacija (pristupljeno avgust i septembar 2018.):
17. International Trade Centre - www.intracen.org/trade-support/trade-statistics/
18. <https://fial.com.au/australia-meat-export-performance>
19. https://www.trueaussiebeefandlamb.com.au/globalassets/true-aussie-global/files/true_aussie_lamb_product_guide-20160929.pdf
20. <http://beefandlamb.ahdb.org.uk/market-intelligence-news/sheep-meat-consumption-china-forecast-rise/>
21. Meat & Livestock Australia. (2016b, August 22). Dry ageing expands sheepmeat's place on the menu. Retrieved from Meat & Livestock Australia: <https://www.mla.com.au/news-and-events/industry-news/dry-ageing-expands-sheepmeats-place-on-the-menu/>
22. <http://beefandlamb.ahdb.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/Sheep-outlook-October-2017.pdf>
23. <http://www.fao.org/nutrition/assessment/food-consumption-database/en/>

MEĐUNARODNI
PROMET
JAGNJEČEG I
OVČIJEG MESA –
STANJE I
TENDENCIJE

Primljen/Received: 11.09.2018.

Prihvaćen/Accepted: 18.09.2018.